

ULOGA STILA PRIVRŽENOSTI U KVALITETI PARTNERSKIH ODNOSA

UMA – TAGRID MILOŠ¹

MA socijalnog rada

JELENA BRKIĆ ŠMIGOC²

Odsjek za socijalni rad Fakultet političkih nauka Univerzitet u Sarajevu

SAŽETAK: Rad donosi teorijski osvrt na značaj povezanosti stilova privrženosti s kvalitetom partnerskih odnosa. Prikazani podaci dobiveni su u okviru provedenog istraživanja u svrhe izrade magistarskog rada. U istraživanju su sudjelovala ukupno 183 ispitanika (141 žena, 41 muškarac i dva ispitanika koja na pitanje o spolu nisu željela dati odgovor). Uzorak istraživanja obuhvata studente (svih godina) različitih fakulteta Univerziteta u Sarajevu, kao i druge odrasle osobe koje su dobrovoljno sudjelovale u istraživanju. Dobiveni rezultati ukazuju na to da kada je u pitanju kvaliteta partnerskih odnosa i njegove istraživane komponente javljaju se razlike u odnosu na stil privrženosti, te da stil privrženosti predstavlja bitan faktor koji u značajnoj mjeri ima ulogu u oblikovanju kvalitete partnerskog odnosa. Osobe sa sigurnim stilom privrženosti imaju kvalitetnije partnerske odnose i njihove veze bolje funkcioniraju. Dok nasuprot tome, vlastite nesigurnosti koje posjeduju osobe sa nesigurnim stilovima privrženosti se očituju i na kvalitetu njihovih partnerskih odnosa.

Ključne riječi: privrženost, stilovi privrženosti, kvaliteta partnerskih odnosa.

ABSTRACT: The paper provides a theoretical overview of the importance of the connection between attachment styles and the quality of romantic relationships. The presented data were obtained as part of the research conducted for the purpose of creating a master's thesis. A total of 183 respondents participated in the study (141 women, 41 men, and two respondents who chose not to answer the gender question). The research sample includes students (of all years) from different faculties of the University of Sarajevo, as well as other adults who voluntarily participated in the study. The obtained results indicate that there are differences in the quality of romantic relationships and their examined components based on attachment style. Attachment style proves to be an important factor that significantly influences the quality of a romantic relationship. Individuals with a secure attachment style tend to have higher-quality relationships, and their partnerships function more effectively. In contrast, the insecurities of individuals with insecure attachment styles are also reflected in the quality of their romantic relationships.

Key words: *attachment, attachment styles, quality of partner relationships.*

¹ Kontakt e-mail: umamilos@gmail.com

² Kontakt e-mail: jelena.brkic.smigoc@fpn.unsa.ba

Uvod

Od najranije životne dobi, u prirodi ljudskog bića je povezanost i interakcija s drugim ljudima. Djeca od samog rođenja vrše neku vrstu interakcije s okolinom, prvobitno roditeljima i obitelji, kasnije s vršnjacima, te potom u adolescentskoj i odrasloj dobi ostvaruju partnerske veze. Kao socijalna bića ljudi teže ostvarivanju i očuvanju bliskih odnosa. U tom kontekstu, partnerski odnosi predstavljaju jedan od najvažnijih aspekata u ljudskom životu s obzirom na to da se putem njih ostvaruje emocionalna i socijalna potpora, stabilnost i sigurnost. Bliske partnerske veze predstavljaju formu u kojoj većina ljudi provodi život, stoga njihova kvaliteta ima značajan utjecaj na različite aspekte života.

Uspostava i održavanje uspješnih veza predstavlja važan prediktor pozitivnog mentalnog zdravlja i odražava se na tjelesno zdravlje pojedinca. Možemo reći da kvaliteta partnerske veze oblikuje cjelokupno blagostanje čovjeka s obzirom na to kako dvoje ljudi kada uspostave intimni odnos međusobno reguliraju emocionalno i psihičko blagostanje, osim toga, njihova blizina i dostupnost utiču na reakcije na stres. Ljudi koji su ostvarili uspješne i kvalitetne partnerske veze iskazuju veće zadovoljstvo vezom, općenito su zadovoljniji samim sobom, svojim životom, pa i okolinom. Međutim, to nije slučaj u svim partnerskim vezama. Različiti ljudi u bliske veze ulaze s različitim uvjerenjima i očekivanjima što se očituje različitim iskustvima u bliskim vezama. Način na koji biramo prijatelje, partnere, kako gledamo na romantične odnose, kako ih razvijamo i što očekujemo od njih, uveliko je uvjetovano prvobitnim odnosima u životu, a to su oni najraniji - s roditeljima.

Utjecaji iz ranog djetinjstva odražavaju se na kasniji razvoj, stoga razumijevajući to razdoblje lakše ćemo razumjeti i buduća ponašanja pojedinca i kako se to reflektira na njegove odnose. Razdoblje ranog djetinjstva i iskustva koje pojedinac stiče u svom primarnom odnosu s roditeljem, odnosno skrbnikom, tijekom prvih godina života, prema mišljenjima stručnjaka iz područja razvojne i kliničke psihologije, ima ključnu ulogu u normalnom razvoju pojedinca (Ajduković, 2007).

Većina aktualnih psiholoških teorija, uvažavajući značaj djetinjstva za formiranje ličnosti, nastoje da sagledaju mehanizme koji ovaj uticaj održavaju kroz čitav životni vijek (Stefanović Stanojević, 2011).

Jedna od najznačajnijih teorija u ovom području je teorija privrženosti koju je od kraja 50-ih godina 20. stoljeća razvijao John Bowlby. Teorija naglašava kako stvaranje ranih veza i kvaliteta brige u dojenačkoj dobi predstavlja temelj za kasnije funkcioniranje pojedinca i formiranje privrženog ponašanja (Bowlby, 1969, prema Ajduković, 2007).

Iako je Bowlby prvenstveno bio fokusiran na razumijevanje prirode odnosa dojenčeta i njegovatelja, vjerovao je kako privrženost karakterizira ljudsko iskustvo od "kolijevke do groba". Privrženost se razvija u interakciji između djeteta i roditelja tijekom ranog djetinjstva. U ovisnosti o kvaliteti tih interakcija razvit će se stil privrženosti koji se, grubo, može podijeliti na siguran i nesiguran. Teorija privrženosti predlaže da stilovi razvijeni u ranim interakcijama s roditeljima mogu perzistirati i u odrasloj dobi, te oblikuju kasnija vjerovanja i očekivanja u odnosima. Različiti stilovi oblikuju različita iskustva u vezama i imaju utjecaj na kvalitetu veze i na njeno trajanje. Osim što imaju ulogu u oblikovanju kvalitete partnerskih i drugih bliskih odnosa, odražavaju i viđenje nas samih.

Razumijevanje stilova privrženosti predstavlja način za razumijevanje ponašanja u različitim romantičnim situacijama. U tom kontekstu, teorija privrženosti nudi pogled iz druge perspektive na romantične odnose, kako smo na neki način "programirani" djelovati na unaprijed određen način u određenim romantičnim situacijama. Izvršene klasifikacije stilova privrženosti uveliko nam pružaju odgovore na pitanja kako i zašto ljudi drugačije pristupaju partnerskim vezama, drugačije ih doživljavaju i općenito se drugačije ponašaju u romantičnim odnosima. Niti jedan od stilova privrženosti se sam po sebi ne smatra patološkim, naprotiv određena ponašanja u partnerskim odnosima koja su se činila pogrešna ili čudna, njihovim razumijevanjem sada se mogu činiti razumljivim, čak i predvidivim (Levine, 2010).

Teorija privrženosti nudi širok raspon teorijskih i empirijskih nalaza o emocionalnom razvoju čovjeka, objašnjava kako sistem privrženosti koji funkcionira u djetinjstvu oblikuje i odnose u odrasloj dobi. Zbog toga je značajna za razumijevanje partnerskih i drugih bliskih odnosa, kao i razlika u kvaliteti tih odnosa. Ovi nalazi mogu biti korisni za razvoj intervencija koje bi mogli pomoći parovima u unaprjeđenju odnosa i same kvalitete partnerske veze. Uzimajući u obzir sve navedeno možemo zaključiti kako stilovi privrženosti predstavljaju važne aspekte psihološkog i emocionalnog razvoja i mogu biti ključni u razumijevanju ponašanja ljudi u intimnim odnosima.

Teorija privrženosti

Teorija privrženosti je nastala 50-ih godina 20. stoljeća. Njezinim osnivačem smatra se John Bowlby - engleski liječnik i psihoanalitičar, koji je u znanost uveo pojam “privrženost” (afektivna vezanost, attachment).

Berk (2015) privrženost definira kao snažnu emocionalnu povezanost koju imamo s posebnim ljudima u našim životima, koja nam pruža ugodu i radost kad smo s njima u interakciji, dok nas u trenucima stresa njihova blizina može utješiti“ (Berk, 2015, str: 425) Privrženost se u dojenačkoj dobi formira između djeteta i osobe koja brine za njega (primarnog skrbnika), što je u većini slučajeva majka. U ovisnosti o kvaliteti njihovog odnosa, brige i nježnosti, te na koji način majka prepoznaje i reaguje na signale djeteta, takav će se stil privrženosti razviti kod djeteta (Kamenov i Jelić, 2005). Kada dijete doživljava da roditelj/skrbnik prepoznaje njegove potrebe, da je dostupan i spreman zadovoljiti ih, posebno u situacijama kad se dijete osjeća ugroženo, dijete će iskusiti sigurnost i ljubav te će se kod njega razviti sigurna privrženost. Nasuprot tome, ukoliko dijete doživljava primarnog skrbnika kao nedostupnog, odbijajućeg ili nezainteresovanog za njegove potrebe i ako se takvo iskustvo ponavlja, kod djeteta započinje proces prilagodbe na neodgovarajući odnos privrženosti (Ajduković, 2006). Individualne razlike koje se javljaju u kvaliteti privrženosti Bowlby objašnjava unutarnjim radnim modelima.

Tijekom interakcije sa skrbnikom/majkom djeteta u prvim mjesecima života postupno gradi unutarnju predstavu o sebi i o njoj, formirajući sliku na osnovu detalja koji se ponavljaju. Na temelju ponavljajućih interakcija između djeteta i osobe koja vodi brigu o njemu, djeteta će naučiti šta može očekivati i u skladu s tim prilagođava svoje ponašanje (Hazan i Shaver, 1994, prema Sanković, 2005).

Unutrašnji radni modeli predstavljaju kognitivnu reprezentaciju doživljenih iskustava i očekivanja koja su izgrađena temeljem njih i uključuju dvije procjene (Ajduković, 2007):

- o percepciju vlastite kompetentnosti i vrijednosti da se bude voljen - model sebe,
- o percepciju očekivanja dostupnosti i adekvatnog reagiranja figure privrženosti - model drugih.

Model sebe predstavlja skup očekivanja i vjerovanja djeteta o sebi samom, dok *model drugih* predstavlja skup vjerovanja i očekivanja djeteta u odnosu na druge. Modeli su zasnovani na kvaliteti odnosa i opaženom ponašanju roditelja prema njemu (Stefanović Stanojević, 2011). U odnosu na to koliko je majka dostupna, osjetljiva na njegove potrebe i reaguje na signale koje djeteta šalje, djeteta stvara sliku o sebi kao biću manje ili više vrijednom majčine pažnje i sliku o majci kao osobi koja je tu ili nije kada je to potrebno (Stefanović Stanojević, 2011). Na osnovu kvalitete tih interakcija možemo razlikovati pozitivan i negativan unutarnji radni model. Pozitivan unutarnji radni model djeteta uključuje model o sebi kao vrijednom i sposobnom, o roditelju kao dostupnom, onom ko ga razumije i zadovoljava njegove potrebe, dok negativan unutarnji radni model uključuje model o sebi kao nesigurnom, bespomoćnom i bezvrijednom, a o roditelju kao nepouzdanom, odbacujućem i ko ne razumije njegove potrebe (Ajduković, 2007). Prema Bowlbyu, radni modeli i obrasci ponašanja na koje oni utječu su centralne komponente ličnosti (Hazan i Shaver, 1987) i upravo oni upravljaju mislima, osjećajima i ponašanjima u kasnijim bliskim vezama (Hazan i Shaver, 1994, prema Sanković, 2005).

Iako se pojam privrženosti najčešće koristi za opisivanje emocionalne veze između roditelja/skrbnika i djeteta, svaka veza u odrasloj fazi potencijalni je izvor privrženosti. U odrasloj dobi romantične veze vjerojatno će biti primarni izvor privrženosti, ali čak i odnos s bliskim prijateljima može se okarakterizirati kao privrženost (Kamenov i Jelić, 2005).

Privrženost u odrasloj dobi

Iako je teorija privrženosti nastala kako bi se objasnila emocionalna veza između djeteta i osobe koja o njemu brine, Bowlby smatra da sistem privrženosti djeluje kroz čitav život pojedinca. Privrženo ponašanje postaje organizirano unutar njegove ličnosti i određuje emocionalne veze tijekom njegovog života (Kamenov i Jelić, 2005). Prema teoriji privrženosti, jednom uspostavljeni tip privrženosti u djetinjstvu djeluje i strukturno na kvalitetu odnosa u adolescenciji i zreloj dobi (Kamenov i Jelić, 2003, prema Sanković, 2005). U odrasloj dobi svaka veza postaje potencijalni izvor privrženosti. Bowlby je pretpostavio da stvaranjem emotivnih veza u odrasloj dobi, emotivni partneri preuzimaju poziciju primarnih figura privrženosti (Stefanović Stanojević, 2011), pa će tako romantične veze vjerojatno postati primarni izvor privrženosti.

Veza s partnerom dijeli neke od karakteristika privrženosti djeteta skrbniku, kao što je održavanja blizine i traženja tjelesnog kontakta s objektom privrženosti, sposobnosti objekta privrženosti da utješi i da služi kao sigurna baza za druga ponašanja (Bowlby, 1982). Međutim, za razliku od privrženosti u odnosu koji se javlja između roditelja/skrbnika i djeteta, ono što karakterizira vršnjačku i partnersku privrženost je veći reciprocitet odnosa. (Aldgate i Jones, 2004, prema Ajduković, 2007). Drugim riječima, odrasle partnere ne procenjujemo samo kao one koji se bave nama i one koji se brinu o nama, već se u odraslom sustavu afektivnih veza oba partnera procjenjuju i u svjetlu pružanja pažnje i podrške i u svjetlu primanja pažnje i podrške, partneri se smjenjuju u obe uloge (Stefanović Stanojević, 2011). Iako se privrženost tradicionalno smatrala vezanom za djetinjstvo, sve više istraživanja ukazuje na njenu važnost u odrasloj dobi.

Na području privrženosti u odrasloj dobi istraživanja se oslanjaju na dvije Bowlbyjeve pretpostavke (Jerković, 2005):

- o da je organizacija privrženosti stečena u ranom djetinjstvu relativno stabilna kroz cijeli život,
- o da su veze s romantičnim partnerima prototip privrženosti u odrasloj dobi.

Za razvoj oblasti partnerskog afektivnog vezivanja najprije su zaslužni istraživači Cindy Hazan i Philip Shaver. Oni su bili prvi koji su istraživali Bowlbyjeve ideje u kontekstu romantičnih odnosa. Na pitanje zašto ljudi različito pristupaju vezama, Cindy Hazan i Philip Shaver su kasnih 80-ih 20. stoljeća pokušali dati odgovor, te su objavili rad u kojem romantičnu ljubav konceptualiziraju kao proces privrženosti. U svojim istraživanjima polaze od pretpostavke kako se afektivne veze između partnera formiraju na isti način kao što se formiraju one ranije između djeteta i roditelja i da je emocionalna veza između romantičnih partnera djelimično funkcija istog motivacijskog sustava – sustava privrženog ponašanja koji stvara emocionalnu vezu između novorođenčadi i njihovih staratelja.

Predložili su da je romantična ljubav proces privrženosti koji različito doživljavaju različiti ljudi zbog varijaciju u njihovoj historiji odnosa privrženosti (Hazan i Shaver, 1987). Njihova istraživanja su temeljena na ključnim komponentama teorije privrženosti, koju su razvili Bowlby, Ainsworth i drugi da objasne razvoj afektivnih veza u djetinjstvu, a koje su Hazan i Shaver preveli u odgovarajuće termine prilagođene romantičnoj ljubavi odraslih.

Jedna od tih je ideja kako je kontinuitet stila odnosa djelimice posljedica unutarnjih radnih modela, odnosno uvažili su Bowlbyjevu tezu kako rana iskustva privrženosti i radni modeli stvoreni u djetinjstvu imaju dugoročne posljedice na oblikovanje kasnijih očekivanja pojedinca i kvalitetu njegovih intimnih veza u odrasloj dobi.

Stilovi privrženosti u partnerskim odnosima

Ukoliko se kombiniraju stilovi privrženosti i unutarnji radni model privrženosti, odnosno doživljaj sebe (kao vrijedne ili nevrijedne osobe tuđe brige i ljubavi) i doživljaj drugih (kao dostupnih i zainteresiranih ili nedostupnih i nezainteresiranih za nas i naše potrebe) možemo razlikovati četiri stila privrženosti kod odraslih: sigurna, zaokupljena, odbijajuća i plašljiva privrženost (Bartholomew i Horowitz, 1991., Kokorić, 2005a, prema Ajduković, 2007):

- o Sigurna privrženost: osobe koje pripadaju ovom stilu imaju pozitivan stav o sebi i pozitivan stav o drugima, osjećaju se ugodno s intimnošću kao i s autonomijom, lako se zbližavaju s partnerima i općenito se osjećaju ugodno u bliskim odnosima.
- o Odbijajuća/odbacujuća privrženost: odbijajući pojedinci imaju pozitivno viđenje sebe i negativno viđenje drugih ljudi. Njih karakterizira odbijanje intimnosti i tendencija da budu neovisni.
- o Zaokupljena privrženost: osobe sa zaokupljenom privrženošću imaju negativan stav o sebi i pozitivan stav o drugima. Oni su zaokupljeni odnosima i često teže ovisnosti u intimnim odnosima. Osjećaju se loše kada nemaju partnera, brine ih hoće li im ljubavi biti uzvraćena istom mjerom i plaše se da budu napušteni. Osim toga, pokazuju ljubomoru koja je povezana sa osjećajem da ih se ne cijeni dovoljno.
- o Plašljiva privrženost: osobe s plašljivom privrženošću imaju negativno viđenje sebe i drugih. Karakterizira ih strah od intimnosti i težnja da izbjegavaju druge ljude. U partnerskim odnosima se osjećaju sumnjičavo i nepovjerljivo. Iako žele imati blizak odnos, boje se da će biti povrijeđeni ako dopuste da im se neko približi.

Navedena tipologija je pronašla svoje uporište u rezultatima istraživanja Brennana i suradnika koji pokazuju da je moguće razlikovati osobe i njihove stilove privrženosti u ljubavnim vezama na osnovu razine izbjegavanja i anksioznosti (Kokorić i Gabrić, 2009).

Brennan i suradnici su konstruirali jedan od najčešće korištenih instrumenata za mjerenje stilova privrženosti kod odraslih osoba - *Experiences in Close Relationship Inventory* (Brennan i sur., 1998), te navode da se u podlozi stilova privrženosti mogu razlikovati dvije dimenzije: *dimenzija anksioznosti i dimenzija izbjegavanja*. Anksioznost se odnosi na strah od odbacivanja ili napuštanja, dok izbjegavanje odražava iskustvo nelagode uzrokovano bliskošću i ovisnošću o drugima (Kamenov i Jelić, 2005).

Sigurna privrženost karakterizirana je niskom razinom anksioznosti i niskom razinom izbjegavanja, odbijajuća privrženost niskom razinom anksioznosti i visokom razinom izbjegavanja, zaokupljena privrženost visokom razinom anksioznosti i niskom razinom izbjegavanja, a plašljiva privrženost visokom razinom anksioznosti i visokom razinom izbjegavanja (Kokorić i Gabrić, 2009).

Ljudi sa svakim od ovih stilova privrženosti razlikuju se u: njihovom pogledu na intimnost i zajedništvo, načinu na koji se nose sa sukobom, njihovom stavu prema seksu, njihovom sposobnošću komuniciranja svojih želja i potreba, njihovim očekivanjima od partnera i veze (Levine, 2010). Sve navedeno ima značajnu ulogu u oblikovanju kvalitete partnerske veze.

Istraživanja privrženosti u kontekstu partnerskih odnosa

Jedna od bitnijih uloga u ostvarivanju kvalitetnog, podržavajućeg i ispunjavajućeg odnosa je sam izbor partnera. Iako partnera bираmo po različitim osobnim kriterijima, kao i njegovim/njezinim kvalitetama čini se da se taj izbor svodi i na jedan dio na koji ne utječemo toliko svjesno. Razlike koje se javljaju u ljubavnim vezama osoba sa sigurnim i nesigurnim stilovima privrženosti vidljiva je već u samom izboru ljubavnog partnera (Kokorić i Gabrić, 2009). Brojna istraživanja su se bavila pitanjem da li nas ljudi privlače na osnovu njihovog ili našeg stila privrženosti. Pietromonaco i Carnelley otkrile su da osobe izbjegavajućeg stila privrženosti preferiraju anksiozno privržene ljude, dok je studija koju je proveo Simpson pokazala da anksiozno privržene žene češće izlaze s muškarcima izbjegavajućeg stila privrženosti. Pietromonaco i Carnelley vjeruju da se ovi stilovi privrženosti zapravo na neki način nadopunjuju, te da svaki od njih potvrđuje uvjerenja drugih o sebi i vezama

(Levine, 2010). Dakle, ljudi obično odabiru biti u vezi s partnerima koji će svojim stilom privrženosti potvrditi njihova temeljna vjerovanja i očekivanja u vezi sebe i drugih (Kokorić i Gabrić, 2009).

Iako su mnogi istraživači procjenjivali odrednice uspješnog i kvalitetnog odnosa, ne postoji saglasnost niti univerzalni stav o tome šta neki odnos čini kvalitetnim. Uopćeno, pojam kvaliteta veze se odnosi na to koliko je partner zadovoljan i sretan u svojoj vezi, koliko se partneri slažu i koliko je veza uspješna (Reynolds, Houlston i Coleman, 2014, prema Sečen, 2018).

Da je moguće predviđanje kvalitete romantičnog partnerskog odnosa na temelju obrazaca privrženosti u odrasloj dobi - potvrđuje istraživanje Stefanović Stanojević (2004). Rezultatima istraživanja je potvrđeno da osoba koja je razvila određeni obrazac privrženosti u odnosu s roditeljima razvija isti obrazac privrženosti u odnosu s partnerom/partnericom. Za predviđanje odbacujućeg i preokupiranog tipa privrženosti je odnos s majkom važniji, a s ocem za predviđanje bojažljivog stila privrženosti. Kod onih sudionika kod kojih nije pronađena takva povezanost između stila privrženosti razvijenog u odnosu s roditeljima i stila privrženosti s partnerom/partnericom odstupanje od obrazaca privrženosti iz djetinjstva povezano je s izloženosti traumatskim događajima, te interakciji s partnericom/partnerom koji je razvio drugačiji stil privrženosti u djetinjstvu (Ajduković, 2007).

Pružanje međusobne potpore i pažnje je važna okosnica partnerskih odnosa. Način na koji partneri dobijaju i daju potporu jedni drugima, kao i kvaliteta te potpore uveliko određuju i kvalitetu samog partnerskog odnosa. Prema teoriji privrženosti, partner predstavlja „sigurnu bazu“ iz koje osoba može istraživati svijet. Feeney, svojim istraživanjem ilustrira kako sigurna baza funkcionira u odnosima odraslih. U jednoj od svojih studija, dr. Feeney je zamolila parove da razgovaraju jedni s drugim o svojim osobnim ciljevima. Kada su sudionici osjetili kako njihove ciljeve podržava njihov partner, prijavili su povećanje samopoštovanja i povišeno raspoloženje nakon diskusije. Također su ocijenili većom vjerojatnošću postizanja svojih ciljeva nakon diskusije nego prije nje.

Sudionici koji su smatrali kako im je partner nametljiviji i/ili manje podržavajući, bili su manje otvoreni za diskusiju o svojim ciljevima, nisu samouvjereno ispitivali načine za postizanje tih ciljeva i skloni su degradiranju svojih ciljeva tokom diskusije (Levine, 2010). Kada su u stresu, sigurno privržene osobe više traže podršku od svojih partnera i jednako tako više je pružaju svojim partnerima kada su partneri u stresnoj situaciji (Kokorić i Gabrić, 2009). Nasuprot tome, ljudi s nesigurnim stilom u stresu ne traže potporu od svojih ljubavnih partnera ili je čak izbjegavaju. Osobe s izbjegavajućim stilom privrženosti se distanciraju od socijalne potpore, jer su u djetinjstvu usvojili takvo ponašanje, izbjegavaju bliskost i traženje potpore, što predstavlja odgovor na odbijanje ili zanemarivanje od strane skrbnika kad su trebali njegovu podršku (Jerković, 2005). Da izbjegnu suočavanje s neugodnim emocijama koriste obrambenu strategiju kompulzivnog oslanjanja samo na sebe (Smojver-Ažić, 1999, prema Jerković, 2005).

Da je za kvalitetan partnerski odnos najpoželjniji siguran stil privrženosti potvrđuju mnoga istraživanja. Jedno od takvih istraživanja su provele Kokorić i Gabrić (2009). Rezultatima istraživanja utvrđeno je da studenti sa sigurnim stilom privrženosti u odnosu na studente s izbjegavajućim i anksioznim stilovima privrženosti: u značajno većoj mjeri ostvaruju ljubavne veze, njihove veze u prosjeku duže traju, općenito su zadovoljniji svojim dosadašnjim iskustvima u ljubavnim vezama i općenito su zadovoljniji načinom rješavanja partnerskih sukoba u dosadašnjim vezama (Kokorić i Gabrić, 2009). Osim toga, nalazi ovog istraživanja potkrepljuju istraživačke spoznaje u ovom području koje naglašavaju da je jedan od važnih čimbenika koji u bitnome određuje kvalitetu partnerskih odnosa upravo stil privrženosti identificiran kod osoba u partnerskom odnosu (prema Kokorić i Gabrić, 2009).

Problem istraživanja

Partnerski odnosi predstavljaju važan dio ljudskog iskustva, a kvaliteta tih odnosa ključna je za emocionalno blagostanje i zadovoljstvo pojedinaca. Međutim, iako su partnerski odnosi ključni za emocionalno blagostanje i sreću ljudi, mnogi se suočavaju s izazovima u održavanju zdravih i zadovoljavajućih veza. Stil privrženosti koji se oblikuje tijekom djetinjstva može bitno utjecati na način na koji pojedinac percipira, doživljava i održava partnerske odnose. Unatoč širokom spektru istraživanja na području partnerskih veza pitanje uloge stila privrženosti u oblikovanju kvalitete partnerskog odnosa ostaje nedovoljno istraženo. Stoga je problem ovog istraživanja usmjeren na razumijevanje kako je stil privrženosti pojedinca povezan s kvalitetom partnerske veze. Osim toga, problem se usmjerava na razumijevanje specifične uloge različitih stilova privrženosti u odnosu na ključne elemente kvalitete partnerske veze: posvećenost, povjerenje, intimnost, strast, ljubav i zadovoljstvo. Razlike koje se pojavljuju na ovim dimenzijama s obzirom na stil privrženosti mogu doprinijeti boljem razumijevanju uloge koju ima privrženost u partnerskim odnosima.

Cilj, zadaci i hipoteze istraživanja

Glavni cilj ovog istraživanja je utvrditi povezanost stilova privrženosti s kvalitetom partnerskih odnosa. Neovisna varijabla u ovom istraživanju odnosi se na obilježje ispitanika (njihov osobni stil privrženosti u partnerskim odnosima), dok ovisne varijable čine posmatrane dimenzije iskustava u partnerskim vezama kao što su: kvaliteta partnerske veze (dimenzije zadovoljstva, posvećenosti, strasti, intimnosti, povjerenja i ljubavi), ukupan broj partnerskih veza, duljina trajanja partnerske veze, doživljaj budućnosti partnerske veze i preferencija oblika partnerskog odnosa.

Na specifične istraživačke probleme nastojalo se odgovoriti formulisanjem istraživačkih zadataka:

- o Ispitati postoje li razlike u distribuciji stilova privrženosti s obzirom na spol,

- o Ispitati povezanost stilova privrženosti (siguran, zaokupljeni, plašljivi i odbijajući) s kvalitetom partnerskih odnosa (na dimenzijama zadovoljstva, posvećenosti, intimnosti, povjerenja, strasti i ljubavi),
- o Ispitati postoje li razlike u ukupnom broju partnerskih veza ispitanika, preferenciji oblika partnerskog odnosa i trajanju partnerskih veza s obzirom na stil privrženosti,
- o Ispitati postoje li razlike u trenutačnom statusu veze i doživljaju budućnosti partnerske veze s obzirom na stil privrženosti,
- o Na osnovu prikupljenih teorijskih i empirijskih nalaza, a sukladno postavljenim istraživačkim zadacima postavljena je sljedeća generalna hipoteza: Očekuje se da postoji razlika u kvaliteti partnerskih odnosa s obzirom na stil privrženosti.
- o Posebne hipoteze:
- o Ne očekuje se značajna razlika u distribuciji stilova privrženosti s obzirom na spol,
- o Pretpostavlja se kako će osobe sa sigurnim stilom privrženosti iskazivati bolje rezultate na dimenzijama zadovoljstva, posvećenosti, strasti, intimnosti, povjerenja i ljubavi od osoba sa nesigurnim stilovima.
- o Sigurno privržene osobe će imati manji broj ljubavnih partnera i preferirat će stabilnije i dugotrajnije veze, dok će nesigurno privržene osobe preferirati kraće veze, s većim brojem partnera
- o Osobe sa sigurnim stilom privrženosti će u većoj mjeri ostvarivati partnerske veze i imati optimističniji stav glede budućnosti partnerske veze.

Sudionici i postupak istraživanja

Uzorak istraživanja obuhvaća studente (svih godina) različitih fakulteta Univerziteta u Sarajevu, od kojih su većina studenti Fakulteta političkih nauka i Filozofskog fakulteta. Uzorak, osim studenata, uključuje i druge odrasle osobe koje su dobrovoljno sudjelovale u istraživanju. U istraživanju su sudjelovala ukupno 183 ispitanika. Od ukupnog broja ispitanika, 141 ispitanik ili 77% su osobe ženskog spola, dok je 41 ispitanik ili 22% su osobe muškog

spola i 2 ispitanika, odnosno 1% je onih koji nisu željeli dati odgovor na ovo pitanje. Jedan od mogućih razloga koji objašnjava ovakvu disproporciju kada je u pitanju spol sudionika je taj što je anketni upitnik prosljeđivan online putem na platformama društvenih mreža, na kojima ženske osobu u većoj mjeri pristupaju popunjavanju upitnika.

Drugi potencijalni razlog je što većina ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju su studenti društvenih smjerova koje pohađaju u većoj mjeri ženske osobe. Kada je u pitanju dob ispitanika, uzorak istraživanja čine ispitanici od 19 do 46 godina, od kojih najviše pripada dobnoj skupini od 20 do 27 godina (N = 146) ispitanika. Nadalje, ispitanici su grupirani u stilove privrženosti. Od ukupnog broja ispitanika siguran stil privrženosti ima (N = 119), odnosno 65% ispitanika, zaokupljeni stil ima (N = 18), odnosno 9,8% ispitanika, plašljivi stil ima (N = 17), odnosno 9,3% ispitanika i odbijajući stil (N = 29) odnosno (15,8%). U uzorku se može uočiti nesrazmjer u broju ispitanika kada je u pitanju stil privrženosti. Razlog tome je što se radi o obilježju (stil privrženosti) koje nije moguće predvidjeti prije samog istraživanja.

Postupak istraživanja

Teorijski dio obuhvata prethodna saznanja verificirana znanstvenim domenima i literaturom, dok je empirijski dio zaokupljen terenskim istraživanjem koje omogućava sveobuhvatno pružanje rezultata na bazi empirijskih istraživanja. Naučni pristup istraživanju je integralno – sintetički, jer se posebno ne favorizuje nijedan teorijsko metodološki pravac.³

Mjerni instrumenti

Za potrebe ovog istraživanja proveden je online anketni upitnik (Google obrazac) koji je objavljen na društvenoj mreži Facebook i prosljeđen unutar studentskih skupina različitih fakulteta. U istraživanju je korišten upitnik koji se sastojao od tri dijela. Uvodna pitanja su se odnosila na sociodemografske podatke sudionika (spol, dob, naziv fakulteta - ukoliko je ispitanik student, godina studija i trenutno zaposlenje) i podatke o partnerskim vezama

³ Istraživanje je provedeno u okviru izrade magistarskog rada studentice Ume Tagrid Miloš, na temu: „Uloga stila privrženosti u kvaliteti partnerskih odnosa“ i određeno je kao teorijsko – empirijsko.

ispitanika. Zanimalo nas je koji je njihov trenutačni status kada je u pitanju partnerska veza, gdje su trebali izabrati jednu od pet ponuđenih kategorija (1- Nemam vezu, 2 - Ne volim ulaziti u veze, 3 - U vezi bez obaveza, 4 - U vezi i 5 - U braku). Nadalje, zanimalo nas je kakav oblik partnerskih odnosa preferiraju gdje su također trebali izabrati jednu od ponuđenih kategorija (1 - Avanture za jednu noć, 2 - Kratke veze (od nekoliko dana do nekoliko mjeseci), 3 - Ozbiljne veze (od nekoliko mjeseci na dalje), 4 - Ne zanima me nikakav oblik partnerskih veza). Zanimalo nas je kakav je doživljaj sudionika o budućnosti trenutačne partnerske veze.

Sukladno tomu, na pitanje mogu li zamisliti budućnost sa svojim partnerom, trebali su izabrati jednu od ponuđenih kategorija (1- Uopće ne, 2 - Ne, 3 - Možda, 4 - Da, 5 - U potpunosti da). Iduća pitanja su se odnosila na ukupan broj dosadašnjih ljubavnih veza i trajanje (u mjesecima) najdulje ljubavne veze, gdje je sudionicima ponuđeno da samostalno unesu vrijednosti na za to predviđeno mjesto.

U drugom dijelu upitnika ispitivan je stil privrženosti sudionika. Korišten mjeri instrument za ispitivanje stila privrženosti je *Inventar iskustava u bliskim vezama* (Brennan, Bartholomew i Shaver, 1998), skala samoprocjene od 36 čestica na temelju koje je moguće dobiti rezultat ispitanika na dimenzijama anksioznosti i izbjegavanja. Anksioznost se odnosi na strah od odbijanja ili napuštanja, dok se izbjegavanje odnosi na doživljaj neugode zbog bliskosti i ovisnosti o drugima. Kombinacijom rezultata na obje dimenzije se može dobiti tip privrženosti. Za potrebe ovog istraživanja korištena je njegova kraća modificirana verzija (Kamenov i Jelić, 2003), koja se sastoji od 18 čestica. Skraćeni instrument zadržao je gotovo sve karakteristike originalnog instrumenta s postojećim dva faktora: anksioznost i izbjegavanje, na koje je raspoređeno po 9 odgovarajućih čestica (Kamenov i Jelić, 2003).

Stil privrženosti ispitanika se određuje na temelju rezultata na obje dimenzije. Za svaku česticu ispitanici daju procjene na skali od 7 stepeni (od 1 – uopće se ne slažem do 7- potpuno se slažem). Rezultat ispitanika se određuje zbrajanjem procjena za odgovarajuće čestice svake pojedine skale uz pre-

thodno rekodiranje tri čestice. Za potrebe istraživanja je, zbog jednostavnijeg i jasnijeg prikaza u online anketi, umjesto sedmostepene Likertove skale korištena petostepena skala, stoga su ispitanici davali procjene na skali (od 1 - Ne slažem se, do 5 - Slažem se). Treći dio upitnika se odnosio na ispitivanje procjene kvalitete partnerske veze sudionika. U tu svrhu korišten je upitnik percipirane komponente kvalitete veze (*Perceived Relationship Quality Components*; Fletcher, Simpson i Thomas, 2000). Upitnik se sastoji od ukupno 18 čestica, od kojih po tri čestice mjere šest komponenti percipirane kvalitete veze: zadovoljstvo, posvećenost, intimnost, povjerenje, strast i ljubav. Svaka komponenta kvalitete odnosa ocjenjuje se na osnovu tri pitanja. Rezultat za svaku pojedinačnu komponentu dobiven je zbrajanjem rezultata na tri čestice koje mjere tu komponentu.

Veći rezultat označava kvalitetnije percipiranu datu komponentu ljubavne veze u odnosu na manji rezultat. Zadatak ispitanika je procijeniti kvalitetu svoje trenutačne partnerske veze na Likertovoj sedmostupanjskoj ljestvici (u rasponu od 1 - Uopće ne, do 7 – U potpunosti da).

Rezultati i rasprava

Kako bismo utvrdili postoje li razlike u distribuciji stilova privrženosti s obzirom na spol, sudionici su prvobitno bili grupirani u jedan od četiri tipa privrženosti, potom je urađena krostabulacija kako bi se stekao uvid u raspodjelu sudionika u pojedini stil privrženosti na osnovu spola.

Tabela 1. Raspodjela sudionika u pojedini stil privrženosti na osnovu spola

		Vrsta stila privrženosti				Total
		Sigurni stil	Zaokupljeni stil	Plašljivi stil	Odbijajući stil	
Spol	Muški	28	6	4	3	41
	Ženski	90	12	12	26	140
	Ne želim odgovoriti	1	0	1	0	2
Total		119	18	17	29	183

Na osnovu *Tabele 1.* vidljivo je kako je najviše ispitanika sigurno privrženo ($N = 119$), od kojih je najviše njih ženskog spola ($N = 90$), dok je ($N = 28$) muškog spola i ($N = 1$) ispitanik koji nije želio dati odgovor na pitanje o spolu, dok je najmanje onih s plašljivim stilom privrženosti ($N = 17$), od kojih je ženskog spola ($N = 12$), muškog spola ($N = 4$) i ($N = 1$) ispitanik koji nije želio dati odgovor na pitanje o spolu.

Daljom analizom htjeli smo utvrditi postoji li statistički značajna razlika u distribuciji stilova privrženosti na osnovu spola, pomoću jednosmjerne ANOVA-e. Na osnovu *Tablice 2.* vidljivo je da je test pokazao da ne postoji statistički značajna razlika u distribuciji stilova između muškaraca i žena $F (F = 1.147; df = 3; p > 0.05)$

Tabela 2. Razlike u distribuciji stilova privrženosti s obzirom na spol

	SS	df	M	F	p
Između grupa	.654	3	.218	1.147	.332
Unutar grupa	34.034	179	.190		
Total	34.689	182			

SS- Suma kvadrata, df- Stupnjevi slobode, MS- Prosječni kvadrat, F- omjer, omjer varijanci, p- statistička značajnost

Ovakvi rezultati podudarni su s nalazima dosadašnjih istraživanja, u kojima također nije pronađena razlika u distribuciji stilova privrženosti. Istraživački nalazi Kokorić i Gabrić (2009) i Hazan i Shaver (1987) također pokazuju kako nema razlike u distribuciji stilova privrženosti s obzirom na spol.

Kako bismo odgovorili na drugi istraživački zadatak i utvrdili na koji način su stilovi privrženosti (siguran, zaokupljeni, plašljivi i odbijajući) povezani s kvalitetom partnerskih odnosa (na dimenzijama zadovoljstva, posvećenosti, intimnosti, povjerenja, strasti i ljubavi), za svakog ispitanika je izračunat stil privrženosti i rezultati za svaku od dimenzija. S obzirom na to kako je

naznačeno ispitanicima da na ovaj dio upitnika odgovaraju ukoliko su u partnerskoj vezi, prilikom obrade podataka izostavili smo ispitanike koji su odgovarali na ovaj dio upitnika, a trenutno nisu bili u partnerskoj vezi.

Dakle, rezultate za dimenzije kvalitete partnerskog odnosa smo izračunavali za one ispitanike koji su na pitanje o trenutačnom statusu odgovorili da su u vezi bez obveza, u vezi ili u braku. Provedene su pojedinačne jednosmjerne ANOVAe za stil privrženosti (neovisna varijabla) i svaku od ovisnih varijabli (dimenzije percipirane kvalitete veze), kako bismo utvrdili da li postoje statistički značajne razlike između skupina. Potom su urađene posthoc analize Scheffe testom kako bismo utvrdili gdje se tačno javljaju razlike.

Tabela 3. Povezanost stilova privrženosti sa dimenzijom zadovoljstva

	SS	df	MS	F	p
Između grupa	110.650	3	36.885	4.271	.007
Unutar grupa	975.824	113	8.636		
Total	1086.479	116			

SS- Suma kvadrata, df- Stupnjevi slobode, MS- Prosječni kvadrat, F- omjer, omjer varijanci, p- statistička značajnost

Na osnovu Tabele 3. vidljivo je da je provedenom jednosmjernom ANOVA-om dobiven značajan univarijantni F ($F = 4.271$; $df = 3$; $p < 0.01$) što nam daje informacije da razlike između stilova privrženosti na dimenziji zadovoljstva općenito postoje. Na osnovu toga možemo zaključiti da je stil privrženosti povezan sa zadovoljstvom u partnerskom odnosu. Provedena post-hoc analiza Scheffe testom pokazala je da su nađene razlike na dimenziji zadovoljstva značajne kod usporedbe sigurnog i zaokupljenog stila privrženosti ($p < 0.05$). Analiza deskriptivnih podataka upućuje na zaključak da osobe sa sigurnim stilom privrženosti u prosjeku ostvaruju najveće zadovoljstvo partnerskim odnosom ($M = 19,28$), dok je kod osoba zaokupljenog stila privrženosti ono najmanje ($M = 16,11$). Ovakvi rezultati su donekle i očekivani i mogli bi se objasniti karakteristikama svakog od stilova privrženosti.

Poznato je da osobe sa sigurnim stilom privrženosti češće ulaze u podržavajuće veze, općenito češće iskazuju pozitivne emocije, otvorenije komuniciraju svoje potrebe i zadovoljnije su svojim vezama. Takve nalaze potvrđuju mnoga dosadašnja istraživanja koja su ispitivala ulogu stila privrženosti u zadovoljstvu partnerskim odnosom, u kojima se navodi da osobe sa sigurnim stilom privrženosti iskazuju veće zadovoljstvo od osoba sa nesigurnim stilovima privrženosti. Jedno od takvih istraživanja je ono koje su provele Kokorić i Gabrić (2009), koje su također dobile nalaze da u prosjeku najveće zadovoljstvo u ljubavnim vezama ostvaruju osobe sa sigurnim stilom privrženost. Interesantno je da najmanje rezultate na dimenziji zadovoljstva partnerskim odnosom ostvaruju osobe zaokupljenog stila privrženosti. Međutim, to bi se moglo objasniti činjenicom da osobe sa zaokupljenim stilom privrženosti karakteriše strah da budu napušteni, stoga postoji mogućnost da pristaju održavati partnerski odnos u kojem nisu zadovoljni.

Tabela 4. Povezanost stilova privrženosti sa dimenzijom posvećenosti

	SS	df	MS	F	p
Između grupa	126.700	3	42.233	5.783	.001
Unutar grupa	825.215	113	7.303		
Total	951.915	116			

SS- Suma kvadrata, df- Stupnjevi slobode, MS- Prosječni kvadrat, F- omjer, omjer varijanci, p- statistička značajnost

Na osnovu Tabele 4. vidljivo je da je provedenom jednosmjernom ANOVA-om dobiven značajan univarijantni F ($F = 5.783$; $df = 3$; $p < 0.01$), što nam daje informacije da razlike između stilova privrženosti na dimenziji posvećenosti općenito postoje. Na osnovu navedenog možemo zaključiti da je stil privrženosti povezan sa posvećenosti u partnerskom odnosu. Provedena post- hoc analiza Scheffe testom pokazala je da su nađene razlike statistički značajne kod usporedbe sigurnog i plašljivog stila ($p < 0.05$). Analiza deskriptivnih podataka upućuje na zaključak da su osobe sa sigurnim stilom najposvećenije partnerskom odnosu ($M = 19.75$), dok najmanju posvećenost

iskazuju osobe sa plašljivim stilom ($M = 16,78$). Ovakvi rezultati su očekivani obzirom da se i u dosadašnjim istraživanjima navodi da osobe sa sigurnim stilom privrženosti u odnosu s partnerima iskazuju više povjerenja, predanosti i međuovisnosti (Kirkpatrick i Davis, 1994, prema Kokorić i Gabrić, 2009).

Za osobe sa plašljivim stilom karakteristično je da imaju negativno viđenje sebe i negativno viđenje drugih. Oni strahuju od drugih zbog negativnih očekivanja, sklone su izbjegavanju bliskosti da bi izbjegle bol zbog potencijalnog gubitka i odbacivanja, što nerijetko dovodi do toga da su njihove veze rijetke i haotične (Stefanović Stanojević, 2011). Rezultat svega navedenog bi mogao biti da se osobe sa plašljivim stilom u konačnici manje posvećuju svojim partnerskim vezama. Čime bi se mogli objasniti dobiveni rezultati.

Tabela 5. Povezanost stilova privrženosti sa dimenzijom intimnosti

	SS	df	MS	F	p
Između grupa	166.491	3	55.497	6.132	.001
Unutar grupa	1022.739	113	9.051		
Total	1189.231	116			

SS- Suma kvadrata, df- Stupnjevi slobode, MS- Prosječni kvadrat, F- omjer, omjer varijanci, p- statistička značajnost

Na osnovu Tablice 5. vidljivo je da je provedenom jednosmjernom ANOVA-om dobiven značajan univarijantni F ($F = 6.132$; $df = 3$; $p < 0.01$) što nam daje informacije da razlike između stilova privrženosti na dimenziji intimnosti općenito postoje. Dobiveni rezultati upućuju na zaključak da je stil privrženosti povezan sa intimnosti u partnerskom odnosu. Provedena post- hoc analiza Scheffe testom pokazala je da su nađene razlike statistički značajne kod usporedbe sigurnog i plašljivog stila ($p < 0.05$).

Analiza deskriptivnih podataka upućuje na zaključak da osobe sigurnog stila privrženosti u prosjeku ostvaruju najveće rezultate na dimenziji intimnosti ($M = 20,11$), dok najmanje iskazuju osobe plašljivog stila ($M = 16,33$). Kao i na prethodnim dimenzijama i za ovu su dobiveni očekivani rezultati. Za osobe sa plašljivim stilom privrženosti karakteristično je da posjeduju strah od intimnosti, stoga je logično da ostvaruju najmanje rezultate na ovoj dimenziji.

Tabela 6. Povezanost stilova privrženosti sa dimenzijom povjerenja

	SS	df	MS	F	p
Između grupa	99.218	3	33.073	3.146	.028
Unutar grupa	1188.081	113	10.514		
Total	1287.299	116			

SS- Suma kvadrata, df- Stupnjevi slobode, MS- Prosječni kvadrat, F- omjer, omjer varijanci, p- statistička značajnost

Na osnovu Tabele 6. vidljivo je da je provedenom jednosmjernom ANOVA-om dobiven značajan univarijantni F ($F = 7.524$; $df = 3$; $p < 0.05$) što nam daje informacije da razlike između stilova privrženosti na dimenziji povjerenja općenito postoje. Dobiveni rezultati upućuju na zaključak da je stil privrženosti povezan sa povjerenjem u partnerskom odnosu. Međutim, provedena post- hoc analiza Scheffe testom je pokazala da razlike u usporedbi stilova privrženosti na dimenziji povjerenja nisu statistički značajne. Osobe sa sigurnim stilom privrženosti u svojim partnerskim odnosima iskazuju veće povjerenje, dok nasuprot tome, kako navodi Stanojević Stefanović (2004), pojedinci sa odbacujućim stilom privrženosti partneru ne veruju, zatvoreni su i distancirani, te bi bilo očekivano da su se pojavile značajne razlike kod usporedbe ova dva stila.

Tabela 7. Povezanost stilova privrženosti sa dimenzijom strasti

	SS	df	MS	F	p
Između grupa	194.046	3	64.682	7.524	.000
Unutar grupa	971.407	113	8.597		
Total	1165.453	116			

SS- Suma kvadrata, df- Stupnjevi slobode, MS- Prosječni kvadrat, F- omjer, omjer varijanci, p- statistička značajnost

Na osnovu Tabele 7. vidljivo je da je provedenom jednosmjernom ANOVA-om dobiven značajan univarijantni F ($F = 7.524$; $df = 3$; $p < 0.01$) što nam daje informacije da razlike između stilova privrženosti na dimenziji strasti općenito postoje. Rezultati upućuju na zaključak da je stil privrženosti povezan sa dimenzijom strasti u partnerskom odnosu. Provedena post- hoc analiza Scheffe testom pokazala je da su nađene razlike statistički značajne kod usporedbe sigurnog i plašljivog stila ($p < 0.05$). Analizom deskriptivnih podataka možemo zaključiti da osobe sa sigurnim stilom privrženosti ostvaruju najveće rezultate na dimenziji strasti ($M = 19,72$), dok najmanje ostvaruju osobe sa plašljivim stilom ($M = 15,56$).

Tabela 8. Povezanost stilova privrženosti sa dimenzijom ljubavi

	SS	df	MS	F	p
Između grupa	147.230	3	49.077	3.815	.012
Unutar grupa	1453.659	113	12.864		
Total	1600.889	116			

SS- Suma kvadrata, df- Stupnjevi slobode, MS- Prosječni kvadrat, F- omjer, omjer varijanci, p- statistička značajnost

Na osnovu Tabele 8. vidljivo je da je provedenom jednosmjernom ANOVA-om dobiven značajan univarijantni F ($F = 3.815$; $df = 3$; $p < 0.05$) što nam daje informacije da razlike između stilova privrženosti na dimenziji ljubavi općenito postoje. Dobiveni rezultati upućuju na zaključak da je stil privrženosti povezan sa dimenzijom ljubavi u partnerskom odnosu. Međutim, provedena post- hoc analiza Scheffe testom pokazala je da u usporedbi stilova privrženosti na dimenziji ljubavi nema statistički značajnih razlika. Kada je u pitanju dimenzija ljubavi, kako navodi Bogdanović (2018) rezultati dobiveni istraživanjem Feeney i Noller (1990) pokazuju kako su osobe odbijajućeg stila privrženosti bile vrlo nisko na skali romantične ljubavi. Što upućuje na to da bi i na dimenziji ljubavi bilo očekivano da se javi značajna razlika kod usporedbe sigurnog i odbijajućeg stila. Takve razlike nisu dobivene u ovom istraživanju što bi se moglo objasniti činjenicom da se radi o velikom nesrazmjeru u broju ispitanika po obilježju stila privrženosti.

Vjerovatno bi se te razlike pokazale da se radilo na prigodnijem uzorku. Nadalje, u okviru trećeg istraživačkog zadatka ispitivane su razlike za određene aspekte partnerskog odnosa kao što su ukupan broj partnerskih veza, preferencija oblika partnerskog odnosa (avanture za jednu noć, kratke veze, ozbiljne veze i nezainteresovanost za bilo kakav oblik partnerskih odnosa) i dužina trajanja najduže partnerske veze s obzirom na stil privrženosti.

Za ispitivanje razlika u ukupnom broju partnerskih veza s obzirom na stil privrženosti urađen je hi- kvadrat test za nezavisnu varijablu (stil privrženosti) i zavisnu varijablu (ukupan broj partnerskih veza). Na osnovu Tabele 9. vidljivo je da je test pokazao da nema statistički značajne razlike u usporedbi ukupnog broja veza ispitanika sa različitim stilovima privrženosti ($p=.789$). Ovakav rezultat upućuje na zaključak da razlike koje se javljaju u ukupnom broju partnerskih veza ispitanika nisu povezane sa stilom privrženosti.

Tabela 9. Povezanost stilova privrženosti sa ukupnim brojem partnerskih veza ispitanika

Vrsta stila privrženosti	N	χ^2	df	p
Sigurni stil	118	31.741	39	.789
Zaokupljeni stil	18			
Plašljivi stil	17			
Odbijajući stil	29			
Total	182			

Kako bismo ispitali postoje li razlike u preferenciji oblika partnerskog odnosa s obzirom na stil privrženosti, urađena je jednosmjerna ANOVA nezavisne varijable (stil privrženosti) i zavisne varijable (preferencija oblika partnerskog odnosa). Kako bi se odredilo kakav oblik partnerskih odnosa ispitanici preferiraju, u anketnom upitniku su trebali da odaberu jednu od ponuđenih kategorija (1- Avanture za jednu noć, 2- Kratke veze (od nekoliko dana do nekoliko mjeseci), 3- Ozbiljne veze (od nekoliko mjeseci na dalje), 4- Ne zanima me nikakav oblik partnerskih odnosa).

Na osnovu *Tabele 11.* vidljivo je da je test pokazao da ne postoji statistički značajna razlika F ($F = .177$; $df = 3$; $p > 0.05$) u preferenciji oblika partnerske veze s obzirom na stil privrženosti. Ovakvi rezultati upućuju na zaključak da stil privrženosti nije povezan sa preferencijom oblika partnerskog odnosa.

Tabela 10. Povezanost stilova privrženosti sa preferencijom oblika partnerskog odnosa

	SS	df	M	F	p
Između grupa	.073	3	.024	.177	.912
Unutar grupa	24.790	179	.138		
Total	24.863	182			

SS- Suma kvadrata, df- Stupnjevi slobode, MS- Prosječni kvadrat, F- omjer, omjer varijanci, p- statistička značajnost

Nadalje, kako bismo ispitali postoje li razlike u trajanju najduže partnerske veze ispitanika s obzirom na stil privrženosti urađen je hi- kvadrat test nezavisne varijable (stil privrženosti) i zavisne varijable (trajanje najduže partnerske veze). Test je pokazao da nema statistički značajne razlike u usporedbi trajanja najduže partnerske veze ispitanika različitih stilova privrženosti ($p = .406$). Ovakvi rezultati upućuju na zaključak da dužina trajanja partnerskih veza nije povezana sa stilom privrženosti.

Tabela 11. Povezanost stilova privrženosti sa trajanjem partnerske veze

Vrsta stila privrženosti	N	χ^2	df	p
Sigurni stil	119	196.023	192	.406
Zaokupljeni stil	18			
Plašljivi stil	17			
Odbijajući stil	29			
Total	183			

Iako smo pretpostavili da će sigurno privržene osobe imati manji broj ljubavnih partnera i preferirati stabilnije i dugotrajnije veze, dok će nesigurno privržene osobe preferirati kraće veze s većim brojem partnera, nisu dobivene statistički značajne razlike u ukupnom broju partnerskih veza, preferenciji oblika partnerskog odnosa, kao ni u trajanju najduže ljubavne veze kod usporedbe sva četiri stila privrženosti. Ovakvi rezultati nisu u skladu sa dosadašnjim istraživanjima, obzirom da je nalazima dobivenim u istraživanju koje su radili Hazan i Shaver (1987) potvrđeno da su veze osoba sa sigurnim stilom privrženosti imale tendenciju da traju duže (u prosjeku 10,02 godine) za razliku od osoba sa nesigurnim stilovima.

Da bismo odgovorili na četvrti istraživački zadatak i ispitali postoje li razlike u trenutačnom statusu veze i doživljaju budućnosti partnerske veze s obzirom na stil privrženosti, urađene su dvije pojedinačne analize. Za ispitivanje razlika u trenutačnom statusu veze s obzirom na stil privrženosti urađena je jednosmjerna ANOVA za nezavisnu varijablu (stil privrženosti) i zavisnu varijablu (trenutačni status veze).

Tabela 12. Razlike u trenutačnom statusu veze s obzirom na stil privrženosti

	SS	df	M	F	p
Između grupa	28.221	3	9.407	4.160	.007
Unutar grupa	404.806	179	2.261		
Total	433.027	182			

SS- Suma kvadrata, df- Stupnjevi slobode, MS- Prosječni kvadrat, F- omjer, omjer varijanci, p- statistička značajnost

Na osnovu Tabele 12. vidljivo je da je provedenom jednosmjernom ANOVA-om dobiven značajan univarijantni F ($F = 4.160$; $df = 3$; $p < 0.01$), što nam daje informacije da postoje statistički značajne razlike u trenutačnom statusu veze s obzirom na stil privrženosti. Provedena post- hoc analiza Scheffe testom pokazala je da su nađene razlike statistički značajne kod usporedbe sigurnog i odbijajućeg stila ($p < 0.05$). Analizom deskriptivnih podataka možemo zaključiti da osobe sa sigurnim stilom u najvećoj mjeri ostvaruju partnerske veze ($M = 3,39$), za razliku od osoba sa odbijajućim stilom ($M = 2,48$).

Za odbijajući stil privrženosti je karakteristično odbijanje intimnosti i tendencija da budu neovisni (prema Ajduković, 2007), pa je i očekivano da najveći broj ispitanika koji ne voli ulaziti u veze pripada ovom stilu. Osobe sigurnog stila privrženosti otvoreno i s povjerenjem ulaze u partnerske odnose, općenito se osjećaju ugodno u bliskim odnosima i lako se zbližavaju s partnerom, stoga je logično da u najvećoj mjeri ostvaruju partnerske odnose.

Za ispitivanje razlika u doživljaju budućnosti partnerske veze s obzirom na stil privrženosti, urađen je hi- kvadrat test nezavisne varijable (stil privrženosti) i zavisne varijable (doživljaj budućnosti partnerske veze).

Tabela 13. Razlike u doživljaju budućnosti partnerske veze s obzirom na stil privrženosti

Vrsta stila privrženosti	N	χ^2	df	p
Sigurni stil	87	34.692	12	.001
Zaokupljeni stil	7			
Plašljivi stil	9			
Odbijajući stil	14			
Total	117			

Na osnovu Tabele 13. vidljivo je da je test pokazao kako postoji statistički značajna razlika u doživljaju budućnosti partnerske veze s obzirom na stil privrženosti ($p < 0,01$). Ovakav rezultat upućuje na zaključak da su razlike u doživljaju budućnosti partnerske veze povezane sa stilom privrženosti. Analizom deskriptivnih podataka utvrđeno je da je najviše ispitanika koji su na pitanje “Ukoliko ste trenutno u vezi, možete li zamisliti budućnost sa svojim partnerom ?” odgovorilo sa „da“ ili „u potpunosti da“ sigurnog stila privrženosti (N = 82) i zaokupljenog stila (N = 7). Dok najviše neodlučnih ispitanika koji su na ovo pitanje odgovorili sa „možda“ pripada plašljivom stilu (N = 4) i odbijajućem stilu (N = 3). Ovakvi rezultati su sukladni prirodi svakog od stilova privrženosti. S obzirom da se osobe sigurnog stila privrženosti osjećaju ugodno u bliskim odnosima i općenito iskazuju veće zadovoljstvo vezom očekivano je da u najvećoj mjeri mogu zamisliti budućnost sa svojim trenutnim partnerom.

Očekivano je i za pojedince sa zaokupljenim stilom privrženosti da u većoj mjeri mogu zamisliti budućnost s partnerom s obzirom na njihovu značajku zaokupljenosti i ovisnosti u intimnim odnosima, kao i strahom da budu napušteni. Poznato je da se osobe s plašljivim stilom privrženosti boje da će biti povrijeđeni ako dopuste da im se neko previše približi i imaju strah od intimnosti, dok osobe s odbijajućim stilom imaju tendenciju da budu neovisne i odbijaju intimnost, stoga ne čudi što najviše ispitanika koji su neodlučni o pitanju budućnosti s trenutačnim partnerom pripada u ova dva stila.

Zaključak

Budući da se privrženost razvija u najranijem djetinjstvu kroz prve interakcije s primarnim skrbnicima, odnosno roditeljima, na osnovu kojih se formira i sam stil privrženosti, možemo zaključiti kako te prvotne interakcije imaju veoma značajnu ulogu u oblikovanju kvalitete bliskih odnosa osobe tijekom cijelog života. Na temelju njih osoba gradi sliku o sebi i o drugima, ima viđenje sebe kao osobe vrijedne ili nevrijedne tuđe ljubavi i pažnje, razvija stil privrženosti koji ima ulogu u oblikovanju drugih bliskih odnosa. Jednom formiran stil privrženosti postaje pečat koji osoba nosi čitav život. Međutim, postavlja se pitanje koliko smo zapravo svjesni utjecaja koji ima u svakodnevnom životu, koliko ponašanja za koje ponekad nemamo objašnjenje, a dijelom su naše ličnosti, proilazi upravo iz formiranog stila privrženosti.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati povezanost stilova privrženosti s kvalitetom partnerskih odnosa i njegovu ulogu u samom oblikovanju kvalitete partnerskog odnosa. Na osnovu izučavane literature i dosadašnjih istraživanja provedenih o ovoj temi, pretpostavili smo kako će različiti stilovi privrženosti oblikovati različita iskustva u partnerskim vezama. Dobiveni rezultati ukazuju na to da kada je u pitanju kvalitet partnerskih odnosa i njegove istraživane komponente javljaju se razlike u odnosu na stil privrženosti.

Na osnovu rezultata mogu se izvući sljedeći zaključci:

- o Osobe sa sigurnim stilom privrženosti u najvećoj mjeri ostvaruju partnerske veze i imaju optimističniji stav glede budućnosti partnerske veze, u odnosu na osobe s nesigurnim stilovima privrženosti
- o Sigurno privrženi pojedinci iskazuju veće zadovoljstvo partnerskim odnosom, posvećeniji su svojim vezama i njihove veze su intimnije i strastvenije
- o Pojedinci sa zaokupljenim stilom privrženosti iskazuju najmanje zadovoljstvo partnerskim odnosom. Zbog njihovih karakteristika zaokupljenosti partnerskim odnosom i ovisnosti o drugima, može se pretpostaviti da se zadržavaju u partnerskim vezama u kojima nisu zadovoljni.
- o Osobe s plašljivim stilom iskazuju najmanju posvećenost partnerskom odnosu i imaju najmanje rezultate na dimenzijama strasti i intimnosti. Zbog negativnog viđenja sebe i drugih, straha od intimnosti koje ih karakterizira, sumnjičavosti i nepovjerenja u odnosima, očekivano je da su manje posvećeni svojim vezama, da su njihove veze manje intimne i strastvene.

Ovakvi nalazi upućuju na generalni zaključak da stil privrženosti predstavlja bitan čimbenik koji u znatnoj mjeri ima ulogu u oblikovanju kvalitete partnerskog odnosa. Također, podržavaju činjenicu, a koja se navodi i u dosadašnjim istraživanjima, da je za uspješan i kvalitetan partnerski odnos najpoželjniji siguran stil privrženosti. Osobe sa sigurnim stilom privrženosti imaju kvalitetnije partnerske odnose i njihove veze bolje funkcioniraju. Dok nasuprot tome, vlastite nesigurnosti koje posjeduju osobe s nesigurnim stilovima privrženosti se očituju i na kvalitetu njihovih partnerskih odnosa.

Literatura:

- o Ainsworth M.D. (1985). *Attachments across the life span*. Bull N Y Acad Med.;61(9):792-812
- o Ainsworth M. D. S., Blehar M. C., Waters E., and Wall N. S. (2015). *Patterns of attachment, A Psychological Study of the Strange Situation*: Psychology Press, New York.
- o Ajduković M., Kregar Orešković K., Laklija M. (2007). *Teorija privrženosti i savremeni socijalni rad*: Ljetopis socijalnog rada, 14 (1), 59-91 str.
- o Berk, L. E. (2015). *Dječja razvojna psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- o Bogdanović, M. (2018). *Odnos stilova roditeljstva, stilova privrženosti i broja partnerskih veza*. Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu.
- o Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment (2nd ed.)*. Basic Books.
- o Bowlby, J. (1988). *A Secure Base: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development*. New York: Basic Books.
- o Bretherton, I. (1992). *The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth*. Developmental Psychology, 28(5), 759-775.
- o Čorak, L. (2021). *Privrženost – razlika između sigurno i nesigurno privržene djece*. Završni rad. Zagreb: Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
- o Daraboš, D. (2020). *Efekti stilova privrženosti na zadovoljstvo vezom: dijadna analiza*. Diplomski rad, Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci.
- o Fletcher, G. J. O., Simpson J. A. i Thomas G. (2000). *The Measurement of Perceived Relationship Quality Components: A Confirmatory Factor Analytic Approach*. Personality and Social Psychology Bulletin.
- o Fraley, R. C., i Davis, K. E. (2019). *Attachment formation and transfer in young adulthood*. Journal of Personality and Social Psychology, 76(5), 677-693.
- o Galić, I. (2019). *Odnos potrebe za dramatiziranjem, privrženosti partneru i zadovoljstva vezom*. Diplomski rad, Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku.

- o Hazan C. i Shaver P. (1987). *Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process*. Journal of Personality and Social Psychology, 52, (3), 511-524.
- o Jerković, V. (2005). *Privrženost i psihološka prilagodba studenata*. Diplomski rad, Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- o Kamenov, Ž. i Jelić, M. (2003). *Validacija instrumenta za mjerenje privrženosti u različitim vrstama bliskih odnosa: Modifikacija Brennanova Inventara iskustva u bliskim vezama*. Suvremena psihologija, 6 (1) 73-91.
- o Kamenov, Ž. i Jelić, M. (2005). *Stability of attachment styles across students' romantic relationships, friendships and family relations*. Review of Psychology, 12 (2), 115-123.
- o Klarin, M. (2006). *Razvoj djece u socijalnom kontekstu*. Jastrebarsko: Slap.
- o Kokorić B.S. i Gabrić M. (2009). *Razlike u ljubavnim vezama studenata sa sigurnim i nesigurnim stilovima privrženosti*. Ljetopis socijalnog rada, 16 (3), 551-572 str.
- o Krznarić, T. i Kamenov, Ž. (2016). *Atribucija partnerovog ponašanja u intimnoj vezi i kvaliteta veze*. Socijalna psihijatrija, 44 (4), 283-290.
- o Levine, A. i Heller, R. (2010). *Attached The New Science of Adult Attachment and How It Can Help you Find and Keep Love*, Penguin Group, New York.
- o Marušić, I., Kamenov, Ž. i Jelić, M. (2006). *Personality and attachment to romantic partners*. Review of Psychology, 13 (1), 9-18.
- o Mikulincer, M. i Shaver, P. R. (2016). *Attachment in Adulthood: Structure, Dynamics, and Change*. New York: Guilford Press.
- o Sanković, K. (2005). *Ispitivanje razlika u percepciji roditeljskog prihvatanja i odbijanja kod studenata različite privrženosti u ljubavnim vezama*. Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet.
- o Smith, E. E., Nolen-Hoeksema, S. Frederickson B. L., Loftus G.R., Bem D. J., Maren S. (2007). *Uvod u psihologiju*. Naklada Slap.

- o Stefanović Stanojević, T. (2002). *Bliske partnerske veze*. Psihologija, 35 (1-2), 3-23.
- o Stefanović Stanojević, T. (2004). *Adult Attachment and Prediction of Close Relationships*,: Philosophy, Sociology and Psychology Vol. 3, (1), 67 – 81.
- o Stefanović Stanojević, T. Z. (2011). *Afektivna vezanost, razvoj, modaliteti i procena*. Filozofski fakultet u Nišu, Ćirila i Metodija 2.
- o Sečen Y. (2018). *Uloga implicitnih teorija o ljubavnim vezama i strategija održavanja odnosa u percipiranoj kvaliteti ljubavne veze kod žena i muškaraca na prelasku u odraslu dob*. Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu.
- o Škrbac, I. (2012). *Razvoj privrženosti*. Završni rad, Osijek, Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet.
- o Tadinac, Kamenov, Jelić i Hromatko (2007). *Što ljubavnu vezu čini uspješnom?: izvještaj s XV. Ljetne psihologijske škole, Milna, otok Brač, 2005*. Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta : Klub studenata psihologije u Zagrebu.
- o Termiz, Dž. i Milosavljević, S. (2018). *Praktikum iz metodologije politologije - Drugo izmijenjeno, dopunjeno i prošireno izdanje*. Fakultet političkih nauka u Sarajevu.
- o Termiz, Dž. (2009). *Metodologija društvenih nauka*. Grafitt, Lukavac.
- o Vučković, L. (2017). *Povezanost kvalitete obiteljskih odnosa s očekivanjima od romantičnih veza kod mladih*. Diplomski rad, Sveučilište u Rijeci.
- o Vasta, R., Haith M.M., Miller S.A. (2005). *Dječja psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.